

Bernheze in de Regio

Reflectie op samenwerking

Inhoud

Inleiding	3
1. Samen. Ook in de regio.....	3
2. Wat voor gemeente willen we zijn?	4
2.1 De participatieladder	4
3. Regionale richting.....	5
3.1 Bouwen, Veerkracht en Samen	5
3.2 Regionale richting vanuit de gemeenteraad	5
3.3 Conclusies voor wat betreft prioritering	5
4. Hoe blijven we aangehaakt?	6
4.1 Rol van bestuur	6
4.2 Rol lokale regiotafel	6
4.3 Rol van raad	7

INLEIDING

Bij het realiseren van onze ambities voor onze inwoners, (maatschappelijke) organisaties en bedrijven is samenwerking van groot belang. Regionale samenwerking is daarbij geen nieuw fenomeen. Het is er eigenlijk altijd al geweest. In toenemende mate is de regio dé plek geworden waar de oplossing voor maatschappelijke opgaven wordt gezocht. Daarbij is zowel sprake van vrijwillige als ook door het Rijk opgelegde samenwerking. De gemeente Bernheze is onderdeel van veel regionale samenwerkingsverbanden, waaronder ter illustratie de GGD Hart voor Brabant, IBN, de omgevingsdienst Brabant Noord, de belastingsamenwerking Oost-Brabant en de Regionale Ambulancevoorziening. Waar het in onze ogen zinvol en versterkend is, trekken we samen op, met name om meer massa, kennis, middelen en bestuurskracht te hebben. Op die manier zijn we ook een stevigere gesprekspartner voor de Provincie, het Rijk en Europa.

Deze notitie dient ervoor om met elkaar een aantal uitspraken te doen over de positie en de mate van invloed van de gemeente Bernheze in regionale samenwerkingsverbanden. Het is deels een bekrachtiging van zaken die al eerder zijn vastgesteld en deels een vertaling van zaken die college en gemeenteraad eerder in deze context met elkaar hebben besproken.

1. SAMEN. OOK IN DE REGIO.

Eind 2022 werd het bestuursprogramma vastgesteld door de gemeenteraad. Het bestuursprogramma 2022-2026, Samen Bouwen aan een Veerkrachtig Bernheze, gaat uit van drie kernambities. Met deze drie kernambities doet het college een uitspraak over zaken die zij erg belangrijk vindt. Bij een scherpe prioritering blijven deze drie zaken in principe altijd overeind. De drie kernambities zijn:

- We gaan *Bouwen*
- We gaan *werken aan Veerkracht*
- We doen het *Samen*

Naast deze drie kernambities staan er in hetzelfde bestuursprogramma verschillende andere ambities en opgaven waarmee het college van Burgemeester en Wethouders de komende bestuursperiode aan de slag wil. Samenwerking in de regio is zo'n thema. Met alle (schaal)veranderingen in de regio is de positie van Bernheze een andere geworden. Tijdens de commissievergadering Bestuur en Strategie van 28 november werd opgemerkt dat Bernheze weliswaar geen kleine, maar in de regio inmiddels wel een van de kleinste gemeenten is. Tegelijkertijd werd tijdens hetzelfde overleg uitgesproken dat de positie die je pakt lang niet altijd afhankelijk is van het aantal inwoners. Gemeenten zitten als gelijkwaardige partners aan tafel in de regio. Ieder vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheid.

We doen het Samen. Het is in het bestuursprogramma de derde kernambitie die aan bod komt. Het is tegelijkertijd ook een ambitie die zich qua inhoud onderscheidt van de andere twee. Samen is veel meer dan een inhoudelijke ambitie een procesmatige verplichting die we onszelf opleggen. Dat is van toepassing op zaken die we binnen de gemeentegrenzen oppakken, maar in dit kader uiteraard ook op zaken die we regionaal oppakken.

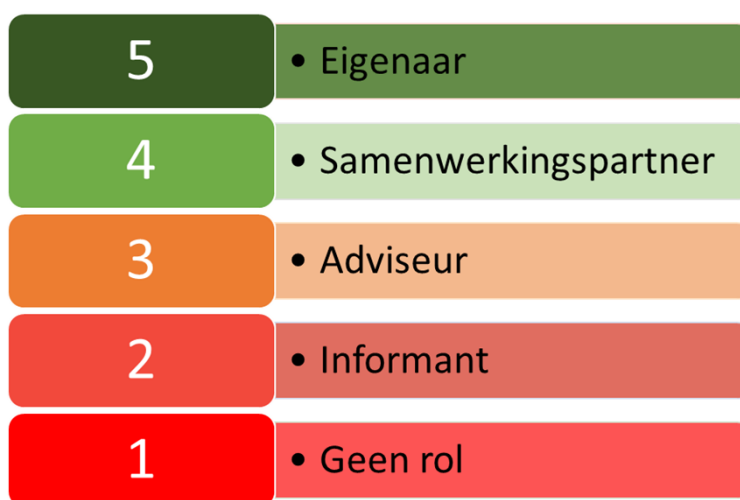
We leggen samen de puzzel van morgen: waarbij iedere gemeente een rol kan en moet spelen. De gemeente Bernheze pakt daarbij de rol die ons het beste past. Het is, mede gelet op een capaciteitsvraagstuk, belangrijk dat in samenspraak tussen bestuur en raad uitspraken worden gedaan over een nader te bepalen aantal strategische thema's waarop we als Bernheze onze specifieke aandacht richten. Tijdens de eerder genoemde commissievergadering van 28 november hebben de verschillende fracties meerdere richtinggevende uitspraken gedaan hierover. Deze uitspraken hebben we verwerkt in de voorliggende samenwerkingsstrategie. Deze notitie heeft tot doel om te bepalen en te omschrijven hoe de gemeente Bernheze zich positioneert in de regio, hoe we kijken naar samenwerking en op welke thema's we een grotere rol zien voor onszelf en de ambtelijke capaciteit van de gemeente Bernheze.

2. WAT VOOR GEMEENTE WILLEN WE ZIJN?

De gemeente Bernheze wil geen volgende gemeente zijn. In de regio bepalen we in gezamenlijkheid de koers. Bij die gesprekken is Bernheze een gelijkwaardige gesprekspartner. Bij de verdere uitwerking van de koers draagt Bernheze ook een stevig steentje bij. In samenspraak tussen gemeenteraad en college kiezen we op welke thema's we als gemeente Bernheze onze (hele specifieke) aandacht richten. We richten onze organisatie zo in dat we op die thema's een stapje extra kunnen zetten. De ambtelijke inzet richten we zoveel mogelijk langs de lijnen van deze thema's. Dat betekent niet dat we op andere thema's niet aan tafel zitten. We maken bij de verschillende vormen van betrokkenheid gebruik van een participatieladder waarvan de treden voor een belangrijk deel aansluiten bij de treden van de participatieladder die we hanteren in het kader van inwonersparticipatie. Met name de terminologie is afwijkend.

2.1 De participatieladder

De betreffende ladder bestaat uit vijf treden. Volgordelijk zijn dat, van boven naar beneden:

Bij de hoogste trede, trede 5, zijn we niet één van de aandeelhouders maar eigenaar of initiatiefnemer. Het betreft zaken of werkzaamheden die horen bij een rechtmatige overheid, waarbij de verhouding met de samenleving en de markt gericht is op het bewaken van rechten en plichten. In de praktijk is het een rol die de overheid pakt in veel van haar gangbare rollen, de wettelijke basis van het overheidshandelen. In de regionale samenwerking zijn het daarnaast, uiteraard, ook zaken die alleen Bernheze raken of waarbij Bernheze het initiatief neemt zonder dat andere gemeenten zich meteen als mede-eigenaar zien.

De rol van de gemeente als samenwerkingspartner, trede 4, wint terrein, juist ten aanzien van de rol van eigenaar. Binnen de gemeente Bernheze betekent dit dat we onszelf steeds vaker op basis van gelijkwaardige aandeelhouder aan tafel positioneren. In de regio behelst dat ongeveer hetzelfde. We doen het samen. De rol van samenwerkingspartner is een rol die bij uitstek past bij de zaken of thema's waarvan wij, als gemeente Bernheze, beoordelen dat we ze bijzonder belangrijk vinden. De Woondeal is zo'n thema. Als we aan die tafel ontbreken kan dat tenslotte een direct effect hebben op het aantal woningen dat de gemeente Bernheze kan en mag bouwen. Heesch West is ook een voor-de-hand-liggend voorbeeld. Bij dergelijke thema's zorgen we er als samenwerkingspartner voor dat we voldoende capaciteit hebben om een rol van betekenis te kunnen spelen. De gemeente Bernheze zorgt ervoor dat ze op die thema's mee kan blijven doen en een aantrekkelijke gesprekspartner is én blijft voor de regio en alle afzonderlijke gemeenten in die regio. De rol van samenwerkingspartner zal, in de praktijk, zowel iets van de ambtelijke organisatie alsook van het college vragen.

Zowel trede 2 en 3 zijn voor thema's die de gemeente Bernheze wel raken, maar waarvoor minder capaciteit beschikbaar is. Conform de afspraken met de gemeenteraad zijn dat alleen thema's die niet zijn besproken tijdens de commissievergadering van 28 november. Op

volgorde van gewicht is dat trede 3, waarbij de gemeente Bernheze als adviseur aanhaakt en trede 2, waarbij we, geïnformeerd worden over eventuele uitkomsten. Bij beide vormen van participeren zitten we niet standaard aan tafel. De rol van de bestuurder is heel beperkt, maar ook ambtelijk bevinden we ons in de derde of zelfs de vierde (en laatste) ring van invloed. Bij trede 3 worden we tussentijds bevraagd en is er ruimte om onze input te leveren. Het is een rol die past bij dossiers waarbij Bernheze een noemenswaardig belang heeft, maar waarbij we voldoende vertrouwen hebben in de andere gemeenten in de regio om (gedeeltelijk) los te laten. Bij trede 2 is dat vertrouwen groter, maar, in beginsel, ook het belang (van de gemeente Bernheze) kleiner. Op zowel trede 2, 3 als 4 is van toepassing dat het dossiers betreft waarbij wij ons, op een of andere manier, als samenwerkingspartner zien. De benaming van de treden zegt met name iets over de rol die de gemeente Bernheze kiest in die samenwerking. Die rol is bij trede 4 sterk gestoeld op (een) gelijkwaardige samenwerking, daar waar we bij trede 2 en 3 een meer bescheiden of zelfs afwachterende rol aannemen.

Bij trede 1, de laagste trede, is er sprake van zaken waarbij wij geen rol zien voor de gemeente Bernheze. Dat kunnen geen taken of thema's zijn die geen (direct) effect hebben op de gemeente Bernheze. In de regio kan gedacht worden aan zaken die door meerdere gemeenten worden opgepakt, onder voorwaarde dat deze voor de gemeente Bernheze niet spelen. Dit zal in de praktijk erg weinig verandering betekenen in relatie tot de bestaande situatie.

3. REGIONALE RICHTING

Om te kunnen bepalen vanuit welke trede de gemeente Bernheze een thema aanvliegt, is het van belang om hardop uit te spreken dat we niet bij alle beleidsthema's als stevige samenwerkingspartner kunnen aanschuiven. Want hoewel het merendeel van de fracties, tijdens de commissievergadering Bestuur en Strategie aangaf dat de omvang van onze gemeente bij de mate van betrokkenheid geen rol zou moeten spelen, is het een redelijke constatering dat een gemeente met de omvang van Bernheze niet voldoende menskracht heeft om over de volle breedte strategisch ambtelijke en bestuurlijke capaciteit te leveren. In dat kader heeft de burgemeester eerder de oproep aan de raad gedaan om met elkaar van gedachten te wisselen over de regionale thema's en aandachtspunten waar de gemeenteraad van denkt dat de gemeente Bernheze haar aandacht in meerdere mate op zou moeten richten.

3.1 Bouwen, Veerkracht en Samen

In dezelfde periode werd het bestuursprogramma 2022-2026 'Samen Bouwen aan een Veerkrachtig Bernheze' vastgesteld. In het bestuursprogramma staan de drie kernambities te lezen. Deze drie kernambities worden gesteld buitengewoon belangrijk te zijn. Het zijn ambities die, bij een scherpe prioritering, in principe altijd overeind blijven. We gaan 'Samen Bouwen aan een Veerkrachtig Bernheze'. Niet een toevallig of willekeurig gekozen titel. Voor ons betekent het een stevige inzet op drie kernambities.

1. We gaan bouwen. Dat doen we betaalbaar, waarbij we de aansluiting zoeken op de behoeften van onze inwoners.
2. We gaan, vanuit het gedachtegoed van positieve gezondheid, werken aan veerkracht. De gezondheid en het welzijn van onze inwoners is voor ons van groot belang.
3. We doen het samen. Samen met onze inwoners, onze ondernemers en (andere) belanghebbenden, de ambtelijke organisatie en, uiteraard, de gemeenteraad.

Enerzijds geloven we dat de kernambities op een of andere manier in samenhang gezien moeten worden met de belangrijkste regionale thema's. Anderzijds sluit de kernambitie Samen heel goed aan bij de werkwijze die gebruikt is om te komen tot een afbakening van regionale thema's waar we als gemeente Bernheze onze bijzondere aandacht willen richten.

3.2 Regionale richting vanuit de gemeenteraad

Op 28 november jl. werd tijdens de commissie Bestuur en Strategie een notitie besproken welke tot stand was gekomen in samspraak tussen het college en de lokale regiotafel. In deze notitie kwamen meerdere vragen aan de orde, waaronder de vraag: Wat zijn de (2 of 3) regionale thema's waarvan de gemeenteraad vindt dat de gemeente Bernheze, zowel bestuurlijk als ambtelijk, haar bijzondere aandacht op zou moeten richten? Tijdens de commissie werd duidelijk dat een groot deel van de commissie het belangrijk vindt dat

Bernheze actief bijdraagt aan de regionale samenwerking. Daarbij kwamen drie thema's veelvuldig aan bod. Dat waren:

1. De Regionale Energiestrategie (in combinatie met klimaatadaptatie),
2. De transitie buitengebied,
3. Mobiliteit.

3.3 Conclusies voor wat betreft prioritering

Mede gezien het feit dat de door de commissie geformuleerde regionale thema's wat ons betreft niet strijdig zijn met de drie kernambities, kiest het college ervoor om in haar conclusie de aanbevelingen van de commissie over te nemen. Daarbij is het voor ons van belang om de thema's zo veel mogelijk integraal te beschouwen.

De transitie buitengebied biedt enerzijds kansen voor de kernambitie Veerkracht (en met name gezondheid), maar kan ook mogelijkheden bieden in het kader van de RES of de bouw van nieuwe woningen. Tegelijkertijd: nieuwbouw, of het nu inbreiding of uitbreiding betreft, kan niet bestaan zonder investeringen in mobiliteit. Kortom: de drie thema's sluiten in veel gevallen aan op de kernambities.

Tegelijkertijd blijft de stelling uit het bestuursprogramma overeind: als, bijvoorbeeld, de inzet op mobiliteit en de inzet op positieve gezondheid op enig moment, door onvoorziene omstandigheden, onverenigbaar zijn, zullen we ons ambitieniveau bij moeten stellen op zo'n manier dat we de drie kernambities uit het bestuursprogramma op goed niveau kunnen blijven uitvoeren.

Voor de drie regionale thema's is in beginsel en per definitie van toepassing dat we er voor kiezen om deze te benaderen vanuit de hoogste mogelijke trede op de participatieladder. Aangezien het regionale en lopende thema's zijn, betekent dat, ook in het kader van de eerdere toelichting op de treden, dat we ons als stevige en inhoudelijke samenwerkingspartner gedragen.

Voor wat betreft de positie van de gemeente Bernheze ten opzichte van andere thema's is het niet per definitie een andere trede overigens. De inzet van Bernheze laat zich ook deels bepalen door beschikbare capaciteit. Met andere woorden: We zoeken capaciteit bij de genoemde drie ambities die het voor ons mogelijk maakt om ons als samenwerkingspartner te gedragen in de regio. Voor andere ambities leveren we de capaciteit die we beschikbaar hebben. In veel gevallen zal dat voor de gemeente Bernheze betekenen dat onze ambtelijke en bestuurlijke inzet adviserend (trede 3) van aard is. Op sommige thema's zal dat mogelijk informierend (trede 2) zijn. Het college spreekt (ook) via deze notitie uit dat de gemeente Bernheze in regionale samenwerking niet denkt dat de rol van informant past bij de ambities die zij heeft. De ringen van invloed zijn hier leidend: Als bepaalde dossiers of thema's de gemeente Bernheze raken, zien we onszelf bij voorkeur in een positie van waaruit we ook direct invloed kunnen uitoefenen op de conclusies.

4. HOE BLIJVEN WE AANGEHAAKT?

Volgens het derde landelijk Raadsledenonderzoek over grip en controle op regionale samenwerking (Nederlandse Vereniging voor Raadsleden) ontbreekt het raadsleden nog weleens aan grip op (regionale) samenwerkingsverbanden. Zo geeft landelijk, bijvoorbeeld, ongeveer een derde van de raadsleden aan niet of nauwelijks bekend te zijn met de inhoud van gemeenschappelijke regelingen waarin de betreffende gemeente participeert. 23% van de raadsleden geeft aan dat de gemeenteraad geen controle uitvoert of uit kan voeren op regionale samenwerkingen en verbonden partijen.

We weten niet precies hoe dergelijke cijfers zijn voor de regio Noordoost-Brabant. In 2019 liet gemeente Bernheze samen met Boxtel en Meierijstad een Rekenkameronderzoek doen naar RNOB en AgriFood Capital. Het advies van de Rekenkamercommissies was vooral om elkaar beter te informeren en te betrekken, zodat iedereen zijn rol binnen de regionale samenwerking beter kan pakken. De totstandkoming van de lokale regiotafel komt voort uit dat advies. Ook het feit dat regionale samenwerking een terugkerend thema is op de agenda van de

commissievergadering komt voort uit dat advies, alsook de behoefte van de gemeenteraad om beter aangehaakt te blijven.

4.1 Rol van bestuur

De gemeenteraad voelt zich niettemin niet altijd goed betrokken. Dat heeft meerdere oorzaken, maar tijdens de commissievergadering van 28 november werd in ieder geval geconcludeerd dat het agendapunt over regionale samenwerking, in de ogen van meerdere raadsleden, te mager invulling krijgt. In veel gevallen geven collegeleden aan niks te melden te hebben, terwijl er wel regionale bijeenkomsten plaatsgevonden hebben. Om de aanhaking van de gemeenteraad te vergroten, en vooral het gevoel van een gebrek aan betrokkenheid te verkleinen, stellen collegeleden zich als doel om dit agendapunt altijd inhoudelijk te laden. Dat kan ook betekenen dat een portefeuillehouder enkele regionale overleggen die hebben plaatsgevonden opsomt en kort de agenda's van die overleggen bespreekt.

4.2 Rol lokale regiotafel

De lokale regiotafel kwam tot stand juist met als doel om de gemeenteraad beter te informeren en te betrekken. De afvaardiging van raadsleden, in de praktijk vijf raadsleden, is daardoor goed geïnformeerd, met name waar het RNOB betreft. Het resulteert er volgend voor dat de (rest van de) gemeenteraad zich onvoldoende geïnformeerd voelt door de lokale regiotafel. Het verdient aanbeveling dat de betreffende raadsleden met enige regelmaat, in de raadsvergadering, een korte terugkoppeling geven van hun werkzaamheden. Datzelfde is in feite van toepassing op de raadsleden die vanuit Bernheze deelnemen aan de klankbordgroep die vanuit RNOB samen is gesteld. Het college roept de gemeenteraad op om hier met elkaar afspraken over te maken die recht doen aan de signalen die tijdens de commissievergadering over de lokale regiotafel zijn afgegeven.

4.3 Rol van raad

Het gebrek aan betrokkenheid werkt uiteraard twee kanten op. Het is voor de onderlinge afstemming niet bevorderlijk dat signalen over een gebrek aan betrokkenheid (pas) op tafel komen wanneer de raadsleden specifiek om input wordt gevraagd. Het informeren van de gemeenteraad is primair uiteraard de verantwoordelijkheid van het college. Voor wat betreft de drie regionale thema's die de gemeenteraad benoemde, is van toepassing dat de gemeenteraad er uiteraard voor kan kiezen om deze ter discussie te stellen. Het college ziet ze als dé drie regionale thema's die voor de huidige bestuursperiode gelden. Iedere keer dat er gemeenteraadsverkiezingen zijn, wordt de raad uitgenodigd om iets van deze thema's te vinden. Zo krijgt de gemeenteraad de gelegenheid om haar kader stellende rol te vervullen.